

AZERBAYCAN ÜLKE RAPORU

2021 EYLÜL

ALİAĞA TİCARET ODASI

Hazırlayan: ÖZGE ÇELİK

İÇİNDEKİLER TABLOSU

1.ÜLKE KİMLİĞİ

Coğrafi Konum

Siyasi ve İdari Yapı

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Doğal Kaynak ve Enerji

2.EKONOMİK DURUM

3.DIŞ TİCARET

Türkiye ile Ticaret

4.PAZAR BİLGİLERİ

1.ÜLKE KİMLİĞİ

RESMİ ADI	Azerbaycan Cumhuriyeti
YÖNETİM ŞEKLİ	Cumhuriyet
DİL	Azeri Türkçesi
BAŞKENT	Bakü
YÜZÖLÇÜMÜ	86 600 km ²
BAŞLICA ŞEHİRLERİ	Bakü, Sumgayt, Gence, Mingaçevir, Khirdalan, Şirvan
PARA BİRİMİ	Manat
CUMHURBAŞKANI	İlham Aliyev
BAŞBAKAN	Ali Asadov
SINIR OLDUĞU ÜLKELER	Ermenistan (787 km), İran (611 km), Gürcistan (322 km), Rusya (284 km), Türkiye (11 km)

Coğrafi Konum

Azerbaycan, 44-52 derece doğu meridyenleri ile 38-42 derece kuzey paralelleri arasında, Kafkasların geçiş noktaları üzerinde, Büyük ve Küçük Kafkas Dağları arasında yer almaktadır. Bölgenin en önemli özelliği tarihi geçit ve ticaret yolları üzerinde bulunmasıdır. Kuzeyinde Gürcistan (480 km) ve Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti (390 km); güneyinde İran İslam Cumhuriyeti (756 km); batısında Ermenistan (1.007 km) ve Türkiye Cumhuriyeti (Nahcivan ile 11 km sınırı bulunmaktadır); doğusunda ise dünyanın en büyük gölü kabul edilen Hazar Denizi (400.000 km² alan-enderin yeri 1.025 m.) (713 km) yer almaktadır. Ülkenin yüz ölçümü (%11,5 orman, %1,6 su havzası, %50 tarıma elverişli topraklar ve %36,9 diğer alanlar) 86.600 km² 'dir.Yaklaşık arazi yapısının %50'si dağlık olan bölgede deniz seviyesinden 3 000 metreye kadar yüksek olan sahalardan ve %1'ini ise 3 000 metreden yüksek olan sahalardan kaplamaktadır. Azerbaycan'ın ortalama deniz seviyesinden yüksekliği 657 metredir. Dağlık arazi Büyük Kafkas, Küçük Kafkas ve Talış Dağlarından oluşur. Kür-Aras ovası en büyük düzlüktür. En düşük rakım (Hazar Denizi) -28 m ve en yüksek nokta (Bazardüzü Dağı) 4 466 m'dir.

Dünyadaki 11 iklim çeşidinin dokuzuna sahip olan Azerbaycan'ın iklimini Büyük Kafkas dağlarının kuzeyden gelen soğuk hava kütleleri, Küçük Kafkas dağlarının güneyden gelen sıcak tropik hava akımları ve Hazar Denizi etkilemektedir.

Azerbaycan dünyanın çok değişik iklim tiplerine sahip ülkelerden biridir. Doğu ve orta kısımları alçak ve düzlük olduğu için, kışları ılık, yazları çok sıcak geçer. Güney doğu kısmı ise nemli subtropikal iklime sahiptir. Bölgeye düşen yıllık yağış miktarı 1 200-1 400 mm.'dir. Diğer bölgeler ise, kurak ve yarı kurak görünüme sahiptir. Tarımsal faaliyetlerin çoğu Kür ve Aras nehirleri civarında yapılmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Azerbaycan Parlamentosu, 31 Ağustos 1991'de ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir. 18 Ekim 1991 tarihinde de Meclis Bağımsızlık Kanununu kabul etmiştir. Anayasa, 12 Kasım 1995 tarihinde halkoyuna sunularak, %91,9 evet oyu ile kabul edilmiştir. Ülkenin yönetim biçimi demokratik, hukuka dayalı, laik, üniter bir cumhuriyettir.

Başkanlık sisteminin egemen olduğu ülkede, Cumhurbaşkanı seçimi beş yılda bir yapılmaktadır. Azerbaycan Milli Meclisi, 125 Milletvekilinden oluşmaktadır. Bunların 25'i siyasi partilerden, 100'ü ise bağımsız olarak seçilmiştir. Ülkede 30'un üzerinde irili ufaklı siyasi parti faaliyet göstermektedir.

Kuvvetler ayrılığı prensibi Anayasa tarafından benimsenmiştir. Yasama yetkisi 125 milletvekilinden oluşan ve 5 yılda bir yenilenen Milli Meclis'e, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına ve yargı yetkisi de Mahkemelere bırakılmıştır.

Milli Meclis, kanun kabul etmekle görevlendirilmiştir. Denetim yetkisi sınırlıdır. Toplantı zamanı ve süresi Anayasada belirlenmiştir. Hükümete güvenoyu vermek veya vermemek şeklinde olan parlamenter yetki, Azerbaycan Anayasasında sınırlı hale getirilmiş ve Milli Meclisin hükümete güvenoyu vermemesi halinde, aynı heyete hükümetin teşekkül ettirilmesi yetkisi Cumhurbaşkanına tanınmıştır.

Cumhurbaşkanı hem devletin hem de icranın başıdır. Kanunlardan sonra Bakanlar Kurulu Kararlarından önce gelen ve "Ferman" adı verilen hukuki kararlar alma yetkisi vardır. "Ferman" denen hukuki kararlar, kanun gücünde olup, icrai hüviyete sahiptir. Bu yönü ile Cumhurbaşkanı yasama yetkisiyle de teçhiz edilmiştir.

Azerbaycan'da Cumhurbaşkanı 5 yıllık süre için halk seçmektedir. Hiç kimse ikiden fazla Cumhurbaşkanı seçilemez şartı, 18.03.2009 tarihinde yapılan Referandumda kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanı hem devletin hem de yürütmenin başıdır. Her türlü idari karar almak ve devlet teşkilatına şekil ve yön vermek yetkisine sahiptir. Başbakanı, Bakanları ve diğer devlet görevlilerini atamak ve görevden almak yetkisi vardır. Anayasaya göre, Bakanlar Kurulu Cumhurbaşkanı'nın yüksek icra organı olup, ona tabidir ve aynı zamanda da ona karşı sorumludur. Başbakanın ve Bakanların Milli Meclis üyesi olma şartı aranmamıştır. Anayasada devletin egemenliğinin yegane kaynağının halk olduğu vurgulanmıştır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin nüfusu 2021 yılında 10,22 milyon kişi ile dünyada 84. sırada yer alan Azerbaycan nüfusunun 2026 yılında 11 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir. Yıl başından itibaren ülke nüfusu yüzde 0,2 artarak 1 Temmuz 2021 itibariyle 10139196 kişiye ulaştı. Nüfusun %53,0'i kentsel, %47,0'i kırsal, %49,9'u erkek ve %50,1'i kadındır. Şu anda her 1000 erkeğe 1,002 kadın düşüyor. Kilometrekareye düşen nüfus 117 kişiydi. Ülke nüfusunun %22,6'sını 0-14 yaş gurubu, %70,2'sini 15-64 yaş grubu, %6,8'ini ise 65 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Ülkede çalışabilir nüfus toplam nüfusun %50,09'ini oluşturmaktadır. Çalışan kesimin yaş limiti erkeklerde 16-65, kadınlarda 16-60'dır.

Bu yılın Ocak-Haziran döneminde, İçişleri Bakanlığı ve Devlet Göç İdaresi'nin ilgili kurumları, Azerbaycan'a daimi ikamet için gelen 1231 kişiyi ve Azerbaycan'ı terk eden 184 kişiyi kaydetti, ülkede göç dengesi pozitif 1044 kişi oldu.

Azeri nüfus, toplam nüfusun %90,6'sını oluşturmaktadır. Ülkedeki başlıca etnik azınlıklar ise Lezginler (%2,2Rusya'nın Dağıstan bölgesi kökenli Müslüman Kafkas bir halk), Ruslar (%1,8) ve Ermeniler (%1,5)'dir.

Doğal Kaynak ve Enerji

Azerbaycan diğer Kafkas ülkelerine göre geniş topraklara sahiptir. Ülke topraklarının yaklaşık %55'i tarımsal arazilerden, %2,5'i ise kentsel alanlardan oluşmaktadır. Toprakların %12'si ise ormanlık arazidir. Azerbaycan, ekolojik olarak çok çeşitli bir coğrafi yapı sergilemektedir. Ülke, deniz seviyesi altında düzlükler, Kafkas bölgesinde 4 000 metre yüksekliğinde dağlar, çöller ve subtropik alanlarla kaplıdır. Ülke topraklarının yarısından fazlası alçak arazilerden oluşmaktadır. Tamamı Kafkas havzasında akan nehirler gemi taşımacılığına elverişli değildir. Sulama sistemleri su depoları ile düzenlenmektedir. En büyük su deposu ülkenin batısındaki Kura nehri üzerinde yer alan Mingechaur deposudur.

TransKafkas ülkeleri içinde çevre kirliliğinin en fazla olduğu ülke Azerbaycan'dır. Yağış miktarı düşük olmakla birlikte Azerbaycan yeterli taze su rezervine sahiptir. Ancak yüzey suyu kirlidir. Nüfusun dörtte biri güvenli suya ulaşmakta sorun yaşamaktadır. Sınai üretimi düşük olmasına rağmen hava kirliliği halen yüksek düzeydedir.

Hazar Denizi seviyesinin inip çıkması da önemli bir ekolojik sorundur. Hazar Denizi, 1977-1995 yılları arasında yıllık ortalama 13 cm yükselmiştir. Hazar Denizi önemli bir balıkçılık alanıdır. Ancak kirlenme ve kaçak avlanma nedeni ile verimlilikte düşüş gözlenmektedir. 2006 yılında mersinbalığı stoklarının korunması amacı ile Azerbaycan, Rusya, Kazakistan ve Türkmenistan'dan havyar ticaretine CITES tarafından (the International Convention on International Trade in Endangered Species) geçici yasak getirilmiştir.

Enerji Petrol ve gaz üretimi ile rafine edilmesi ülke ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. British Petrol (BP) tarafından yayınlanan Review of World Economy isimli kaynağa göre ülkenin 7 milyar varillik kanıtlanmış petrol rezervi bulunmaktadır. Söz konusu rakam, dünya rezervlerinin 0,6'sına tekabül etmektedir. Ülkenin rezerv/üretim oranı ise 29,3'tür. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) verilerine göre ise ülkenin kanıtlanmış petrol rezervleri 17,5 milyar varildir. Ancak bu verilerin hesaplanmasında kullanılan sınıflandırmalar Sovyet sistemine göre olup, daha geniştir. Ülkenin petrol rezervleri SOCAR verilerine göre bu nedenle çok daha fazladır. Ülkenin petrol rezervleri Ortadoğu ile karşılaştırıldığında düşük düzeydedir. Ortadoğu'daki kanıtlanmış rezervler 742,7 milyar varil olup, dünya toplamının %61,5'ine tekabül etmektedir.

Azerbaycan mevcut petrol üretimini 3 farklı boru hattı yoluyla ihraç etmektedir. Üretimin %80'lik bölümü Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) yoluyla ihraç edilmektedir. Bu yolların dışında karayolu ve demiryolu gibi ulaşım biçimleri de ihracat sürecinde kullanılmaktadır. Özellikle Azerbaycan'ın en zengin rezervlere sahip Azeri-Çırac-Güneşli bölgesi başta olmak üzere petrol üretimi Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) tarafından üstlenilmekte ve ihraç edilme süreçlerinde de aktif rol oynamaktadır. Bununla birlikte SOCAR ülkenin petrol üretiminin %20'lik bölümünü karşılamakta, geriye kalan bölüm ise BP yönetimindeki Azerbaijan International Operating Company (AIOC) tarafından yapılmaktadır. Bu konsorsiyumu oluşturan diğer firmalar ise Chevron, Statoil, Türkiye Petrolleri, ExxonMobil'dir. BP 1992 yılından itibaren ülkedeki en önemli yatırımcı konumunu sürdürmektedir.

Türkiye, Azerbaycan enerji sektöründe; TPAO aracılığı ile güçlü bir şekilde varlığını sürdürmekte olup, 3,2 milyar \$'ı aşan yatırımı ile bir Türk kamu şirketinin yurtdışında gerçekleştirdiği en büyük yatırımı gerçekleştirmektedir. Bu projelerde TPAO; ACG (AzeriÇıralı-Güneşli) Projesi (%6,75), Şah Deniz Projesi (%9), Alov Projesi (%10) hisseleri oranında yer almaktadır. Ayrıca, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı Projesini hayata geçirmek amacıyla kurulan BTC Co.'da %6,53, Şah Deniz gazını taşıyacak Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı projesinde ise %9 hisseyle yatırımcı konumundadır.

Azerbaycan'ın başta petrol üretimi olmak üzere enerji kaynakları ihracatı Türkiye'nin ekonomik yapısı ve transit ülke konumu dolayısıyla önem taşımaktadır. Özellikle sanayi üretimi bakımından ithal edilen yer altı zenginliklerine bağlılık başta olmak üzere coğrafi konum olarak bölge zenginliklerinin ihrac pazarlarına aktarılması bakımından da önemli bir konumdadır. Bu bakımdan arz güvenliğinin sağlanması ve enerji ihtiyacının karşılanması anlamında da Türkiye-Azerbaycan arasındaki iş birliği önem teşkil etmektedir. Türkiye'nin gaz ihtiyacının yaklaşık %20 sinin Azerbaycan'dan karşılanmakta olduğu ve Faz-2 gazının belirli bir kısmının da Türkiye'ye verilmesi durumunda, 2015 yılından sonra bu oranın %30'lara ulaşmasıyla Azerbaycan-Türkiye arasındaki enerji iş birliğinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Azerbaycan'ın 5,2 GW elektrik üretim kapasitesi bulunmaktadır. Elektrik tüketiminin yaklaşık %85'i ülkedeki sekiz termik santralde ve geri kalan altı hidroelektrik santralde gerçekleştirilmektedir. Söz konusu güç santrallerinin tamamı devlettir. Ülkenin elektrik üretim kapasitesinin 10 GW'ye yükseltilmesi amacı ile iki yeni güç istasyonu inşaat sürecindedir. Ancak eskimiş teknoloji ve transmision kayıpları nedeni ile elektriğin bir kısmı Rusya, Türkiye ve İran'dan ithal edilmek zorunda kalınmaktadır. Sanayi sektöründe tüketimin gerilemesine rağmen Azerbaycan enerji konusunda verimsizdir. Elektrik sektörü büyük ölçüde sübvansede edilmektedir. Bakü ve çevresinde enerji sıkıntısı yaşanmamasına rağmen kırsal kesimlerde sık sık elektrik kesintileri olmaktadır. Elektrik dağıtım ağı beş bölgeye bölünmüştür. Elektrik dağıtım işi özel şirketler tarafından uzun vadeli sözleşmelerle yürütülmektedir.

2.EKONOMİK DURUM

SEÇİLMİŞ EKONOMİK GÖSTERGELER	2018	2019	2020	2021	2022*
Reel GSYİH büyümesi (yüzde olarak)	1.5	2.2	-4.3	2.3	1.7
Petrol dışı reel GSYİH büyümesi (yüzde olarak)	2.1	3.3	-2.6	3.5	2.5
Reel petrol GSYİH büyümesi (yüzde olarak)	0.5	0.4	-7.2	0.2	0.2
İşsizlik oranı (yüzde olarak)	4.9	4.8	6.5	5.8	5.7
Tüketici fiyat endeksi (dönem ortalaması)	2.3	2.7	2.8	4.0	3.2

Tüketici fiyat endeksi (dönem ortalaması)	12.8	9.1	-0.5	2.4	1.9
--	------	-----	------	-----	-----

KAYNAK:IMF

*:Tahmin

Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi tarafından yapılan açıklamaya göre, Azerbaycan'ın 2021 yılı Ocak-Mart döneminde GSYİH verileri 2020 yılının aynı dönemine göre %1,3 azalma göstererek 18.921,5 milyon Manat (11.130,3 milyon Dolar) olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına düşen GSYİH 1.891,1 Manat (1.112,4 Dolar) olmuştur. Söz konusu dönemde, petrol/gaz sektöründe GSYİH %7,3 oranında azalmış, petrol/gaz dışı sektörde ise %2,1 oranında artmıştır.

GSYİH'nin %40,5'i sanayi, %10,5'i ticaret ve ulaşım araçlarının tamiri, %7,6'sı ulaştırma ve depo, %5,3'ü inşaat, %3,1'i tarım, orman ve balıkçılık, %1,9'u telekomünikasyon ve iletişim, %0,8'i turizm, %20,1'i ise diğer sektörlerde üretilmiş olup, ürün ve ithalat vergileri ise GSYİH'nin %10,2'sini oluşturmuştur.

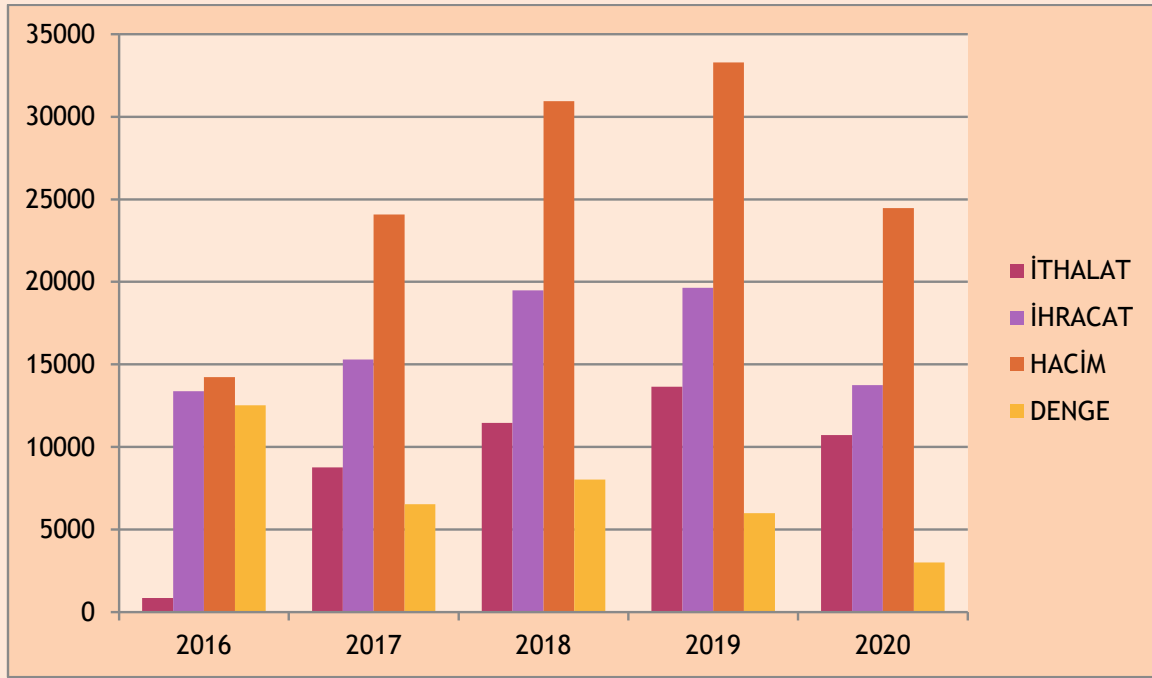
Petrol fiyatlarının yüksek seyrettiği dönemde hızla büyüyen ve parlak bir dönem geçiren Azerbaycan, 2014'ün yarısında görülmeye başlanan petrol fiyatlarındaki düşüşten en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Gelirlerin azaldığı, bir yıl içinde %100'ü bulan devalüasyonlar sonucunda risklerin önlenmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için gerekli olan kapsamlı bir reform hazırlığına girişilmiştir. İlk aşamada, gümrükler, transit geçişler, bankacılık ve vergi sistemi ile üretim ve ihracat teşviklerinde bunun yansımaları görülmüştür. Son olarak, Azerbaycan'ın ekonomisini çeşitlendirmek amacıyla oluşturduğu uzmanlar grubunun uzun süredir üstünde çalıştığı, milli ekonomiye ve on bir farklı sektöre ilişkin stratejik yol haritaları Cumhurbaşkanı Aliyev tarafından 6 Aralık 2016 tarihinde onaylanmıştır.

Azerbaycan ekonomisinde, sanayi sektörünün önemli bir bölümünü yaklaşık 20 yıl önce kurulan ağır sanayi oluşturmaktadır. Ağır sanayi içinde en önemli sektörler demir, alüminyum ve çimento olup, çoğu petrol sanayinin gelişiminden sonra ihmal edilmiştir. Ülke sanayisinin tekrar canlanmasına yönelik olarak, Azerbaycan'da 2014 yılı "sanayi yılı" ilan edilmiştir. Reel sanayi üretiminin hızla düşmesine rağmen, konut inşası, kırsal altyapı çalışmaları ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesinden dolayı inşaat sektörü son iki senedir çok hızlı büyümüştür.

Petrol dışı alanlarda yapılan yatırımların artış kaydetmesine rağmen ülkede enerji sektörü dışında kalan iş sektörleri halen oldukça zayıftır. Özellikle, gelişmemiş hukuk sistemi, rekabet koşulları önündeki engeller ve finansal sistemde yaşanan sorunların petrol dışı alanların büyümesinin önündeki en önemli engeller olduğunu belirtmektedir. Azerbaycan'da ekonominin büyük bir bölümü hala devlet tarafından yönetilmektedir. Pek çok kamu işletmesi kendi alanlarında tekeldir. Söz konusu işletmeler yüksek fiyatlar belirlemekte ve mal arzını kısıtlamakta olup, çoğu zaman mal alımında da önemli bir paya sahiptir.

3.DIŞ TİCARET

Azerbaycan'ın Dış Ticaret Göstergeleri(milyon dolar)

Kaynak: Trademap

2020 yılında 13,7 milyar dolarlık ihracatla dünyada %0,1 pay ile 75. sırada olan ülkenin ihracat yaptığı başlıca ülkeler İtalya, Türkiye, Rusya, Yunanistan ve Hırvatistan'dır. Ülkenin ihracatında Türkiye %19 pay ile 2. sıradadır.

Aşağıdaki tabloda 2019-2020 yıllarında Azerbaycan'ın en fazla ihracat yaptığı başlıca ürünler yer almaktadır.

SIRA	GTİP	ÜRÜNLER	2019(bin dolar)	2020(bin dolar)
1	2709	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, ham	14 814 133	9 363 571
2	2711	Petrol gazı ve diğer gaz hidrokarbonlar	2 378 956	2 195 552
3	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar (ham petrol hariç); içeren müstahzarlar . . .	462 790	295 115
4	7108	Altın, dahil. platin ile kaplanmış altın, işlenmemiş veya yarı mamulden daha fazla işlenmemiş . . .	172 338	205 578
5	0702	Domates, taze veya soğutulmuş	189 292	201 354
6	0810	Taze çilek, ahududu, böğürtlen, sırt, beyaz veya kırmızı kuş üzümü, beктаşı üzümü ve . . .	134 757	132 869
7	5201	Pamuk, karde edilmemiş veya penyelenmemiş	122 366	131 930
8	0802	Kabuklu veya soyulmuş olsun olmasın taze veya kurutulmuş Diğer fındık, (hariç hindistancevizi, Brezilya fıstığı ...	125 627	116 341

9	3901	Etilen polimerleri, birincil formlarda	69 694	77 722
10	3902	Birincil formlarda propilen veya diğer olefinlerin polimerleri	73 581	72 811

Kaynak:Trademap

Aşağıdaki tabloda 2020 yılında Azerbaycan'ın en fazla ihracat yaptığı ülkeler yer almaktadır.

Kaynak:Trademap,TİM

2020 yılında 10,7 milyar dolarlık ithalatla dünyada %0,1 pay ile **92. sırada** olan ülkenin ithalat yaptığı başlıca ülkeler Rusya, Türkiye, Çin, ABD ve Almanya'dır. Ülkenin ithalatında Türkiye %15 pay ile 2. sıradadır.

Aşağıdaki tabloda 2019-2020 yılında Azerbaycan'ın en fazla ithalat yaptığı başlıca ürünler yer almaktadır.

SIRA	GTİP	ÜRÜNLER	2019(bin dolar)	2020(bin dolar)
1	8703	Otomobiller	546 454	542 391
2	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	261 327	326 914
3	1001	Buğday ve mahlut	340 536	296 905

4	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	257 705	289 554
5	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	396 280	203 632
6	8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	155 432	155 833
7	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	83 891	129 762
8	7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	192 949	127 850
9	4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	128 145	116 868
10	8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatorleri	93 588	107 741

Kaynak:Trademap

Aşağıdaki tabloda 2020 yılında Azerbaycan'ın en fazla ithalat yaptığı ülkeler yer almaktadır.

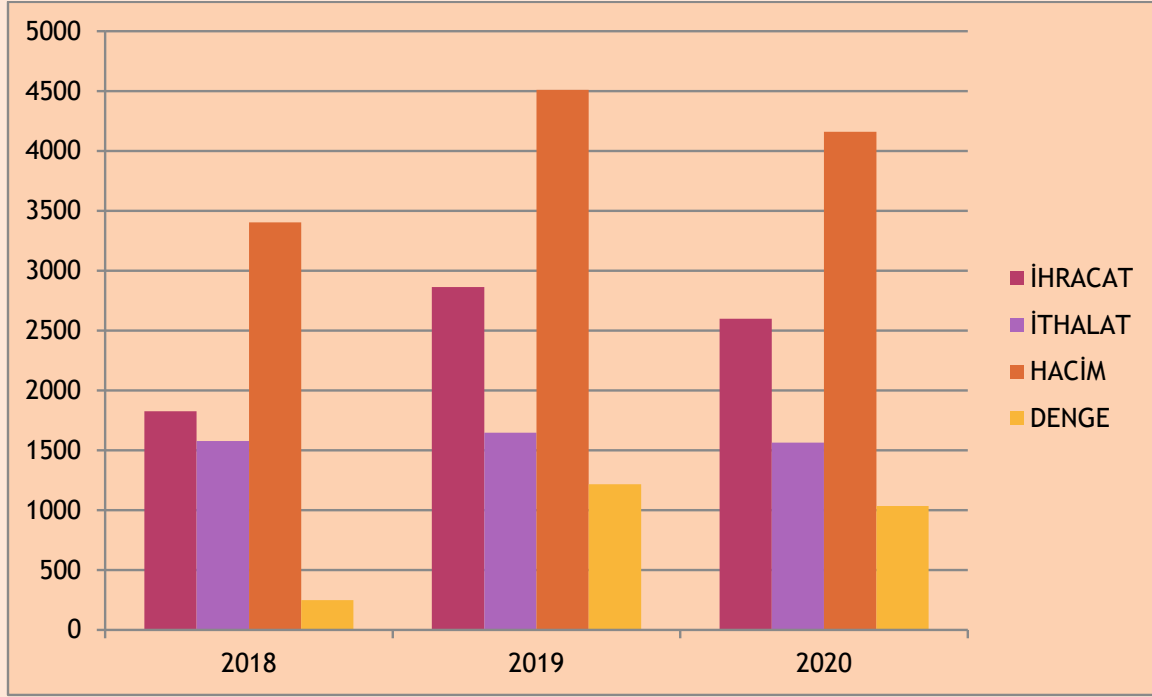

Kaynak:Trademap,TİM

TÜRKİYE İLE TİCARET

Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatı; ihraç ürünlerinin bu ülkede tanınmaya başlaması, Türk şirketlerinin Azerbaycan piyasasında şube açmak suretiyle Türkiye'den ithalat yapması ve bu malları iç piyasada pazarlaması gibi nedenlerle yükselme eğilimi göstermektedir.

AZERBAJCAN'IN TÜRKİYE İLE TİCARETİ(milyon \$)

Kaynak:Trademap

2020 yılında ülkeye ihracatımız yaklaşık 1,6 milyar dolardır. 2020 yılında ülkere olan ihracatımızda Azerbaycan 21. sıradadır.

Türkiye'nin Azerbaycan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

SIRA	GTİP	ÜRÜNLER	2020(bin dolar)
1	8802	Güçlendirilmiş hava araçları "örneğin helikopterler ve uçaklar"; uzay aracı, dahil. uydular ve suborbital ...	171,900
2	3004	Terapötik veya profilaktik kullanımlar için karışık veya karıştırılmamış ürünlerden oluşan ilaçlar ...	57,746
3	3402	Organik yüzey aktif maddeler (sabun hariç); yüzey aktif müstahzarlar, yıkama müstahzarları, ...	44,923
4	0802	Kabuklu veya soyulmuş olsun olmasın taze veya kurutulmuş Diğer fındık, (hariç hindistancevizi, Brezilya fıstığı ...	42,621
5	7308	Yapılar ve yapıların parçaları "örneğin, köprüler ve köprü bölümleri, kilimli kapılar, kuleler, ...	40,506
6	9619	Hijyenik havlular (pedler) ve tamponlar, bebekler için peçeteler ve peçete astarları ve benzeri eşyalar, ...	33,802
7	9403	Mobilya ve parçalar bunların aksam (koltuk ve hariç tıbbi, cerrahi, dişçilik veya veterinerlik ...	27,841
8	8702	10 kişinin taşınması için motorlu taşıtlar, dahil. sürücü	27,221

9	3808	Böcek öldürücüler, kemirgen öldürücüler, mantar öldürücüler, herbisitler, filizlenme önleyici ürünler ve bitki büyümesi . . .	26,740
10	3822	Bir destek üzerinde teşhis veya laboratuvar reaktifleri, hazırlanmış teşhis veya laboratuvar reaktifleri . . .	25,763

Kaynak:Trademap,TİM

2020 yılında ülkeden ithalatımız 2,6 milyar dolardır. 2020 yılında ithalat yaptığımız ülkeler arasında 56. sıradadır.

Türkiye'nin Azerbaycan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

SIRA	GTİP	ÜRÜNLER	2020(bin dolar)
1	5201	Pamuk, ne karde ne de penye	125,652
2	7601	işlenmemiş alüminyum	46,016
3	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar (ham petrol hariç); içeren müstahzarlar . . .	44,225
4	2905	Asiklik alkoller ve halojenli, sülfonlu, nitratlı veya nitrozlu türevleri	32,111
5	3901	Etilen polimerleri, birincil formlarda	32,043
6	3902	Birincil formlarda propilen veya diğer olefinlerin polimerleri	30,770
7	7606	0,2 mm (genleşmiş plakaları hariç kalınlığında alüminyum plakalar, levhalar ve şeritler, ...	20,756
8	3205	Ağırlıkça >= %85 pamuk içeren dikiş ipliği dışındaki pamuk ipliği (koyulmuş olanlar hariç . . .	12,506
9	4104	Siğir "manda dahil" veya atlı hayvanların tabaklanmış veya kabuklu postları ve derileri, kılları olmadan, . . .	7,071
10	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamul ürünler	6,420

Kaynak:Trademap,TİM

Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkileri, son yıllarda karşılıklı yatırımlar şeklinde gelişmeler göstermektedir.

Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatı; ihraç ürünlerinin bu ülkede tanınmaya başlaması, Türk şirketlerinin Azerbaycan piyasasında şube açmak suretiyle Türkiye'den ithalat yapması ve bu malları iç piyasada pazarlaması gibi nedenlerle yükselme eğilimindedir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ham petrol boru hattı ve Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz boru hattı ile Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkilerinde ve Azerbaycan petrol ve doğalgazının ihracatında, Azerbaycan ürünlerinin dünya pazarlarına ulaştırılmasında yeni bir dönemin

başlangıcı olmuştur. Ayrıca, Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı Projesi (TANAP)'nin 2018 yılında faaliyete başlamasıyla Azerbaycan doğal gazı Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine doğrudan ulaşacaktır. Bu hatlar Türkiye- Azerbaycan ilişkilerine ve Azerbaycan'ın batı ülkeleri ile ilişkilerine katkı sağlayacaktır.

Azerbaycan'ın Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) vasıtasıyla PETKİM'in (Petkim Petrokimya Holding A.Ş.) %61,32 hissesini aldığı İzmir'in Aliğa ilçesinde bulunan ve 6,3 milyar ABD doları tutarında yatırım yapılarak 19 Ekim 2018 tarihinde açılışı yapılmış olan Star Rafinerisi yıllık 10 milyon ton rafinaj kapasitesiyle Türkiye pazarındaki petrol ürünleri talebinin büyük kısmını karşılayacaktır. Yatırımın tamamlanması sonrası bu tutarın yaklaşık 20 milyar ABD dolarını bulacağı tahmin edilmektedir.

PAZARA AİT GENEL BİLGİLER

Anlaşmalar ve Vergiler

Azerbaycan ile Türkiye arasında Üretim Paylaşım Sözleşmesi (PSA) ve Ev Sahibi Hükümet Anlaşması (HGA) yürürlüktedir. Türkiye, PSA sayesinde petrol ile ilgili faaliyetlerde gümrük vergisi ve KDV'den muaftır fakat oranı pazarlığa açık olan ve %20 ila %32 arasında değişen ve kâr vergisine tabidir. HGA sayesinde ise, Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı ile ilgili faaliyetlerde tüm vergilerden muaftır, bunun yerine %27'lik sabit oranda kâr vergisine tabidir.

Türkiye ile Azerbaycan arasında "Çifte Vergilendirmeyi Önleme" ve "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması" ikili anlaşmaları yürürlüktedir. İki ülke arasında Serbest Ticaret Anlaşması veya Gümrük Birliği bulunmadığından Türkiye, petrol ve Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı faaliyetleri hariç, ihrac ürünleri için diğer üçüncü ülkeler ile birlikte gümrük vergisine tabidir. Gümrük vergileri, ürün gruplarına göre, %0,5 , %1, %3, %10 ve %15 oranında uygulanmaktadır.

Azerbaycan'da uygulanan gümrük vergisi ve ürün grupları ile ilgili bilgi https://c2b.customs.gov.az/Tnved_public.aspx web sitesinde yayımlanmaktadır.

Azerbaycan'da Katma Değer Vergisi standart oranı %18'dir. PSA ve HGA sahipleri anlaşmada belirtilen alanlarda KDV'den muaf tutulmakta, bunun yerine gelir vergisi ödenmektedir.

Kurumlar Vergisi standart oranı %20'dir.

Gelir Vergisi standart oranı %14'tür, petrol dışı sektörler için aylık 8.000 AZN'ye kadar gelirler 7 yıl vergiden muaftır.

Azerbaycan'a radyoaktif madde, narkotik ve psiko-farmasötik ürünlerin ihrac edilmesi yasaktır. Petrol endüstrisi için kullanılan ateşli silahlar, patlayıcılar ve radyoaktif ekipmanların ihracatı için ise lisans alınması gerekmektedir. Alkol, tütün ürünleri, et bazı gıda ürünlerinin ihracatına miktar sınırlaması konulmuştur ve lisansa tabidir.

Azerbaycan'a ihrac edilecek ürünler için uygulanan kurallara <http://www.az-customs.net/en/1296.htm> linkten ulaşılabilir.

Azerbaycan'da standartlardan sorumlu otorite Azerbaycan Standardizasyon Enstitüsü'dür (AZSTAND). AZSTAND internet sitesine bu linkten <http://www.azstand.gov.az/index.php?lang=en> ulaşılabilir.

Dağıtım Kanalları

Azerbaycan ekonomisinde 2015 yılında yaşanan ekonomik krizden sonra özellikle tüketici piyasasında dağıtım kanallarının önemi artmıştır. Şöyle ki, toptancıların, perakende mağazaların, ülkede sayıları giderek artan büyük süpermarketlerin ve merkezi satın alma birimlerinin tercih ettikleri yeni dağıtım kanalları sektörü büyük gelişme göstermiştir. Büyük gruplar ve onlara bağlı mağazalar/süpermarketler, Azerbaycan'daki perakende dağıtımda en önemli yeri tutmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Azerbaycan'da bölgesel ekonomik farklılıklar, tüketicilerin satın alma davranış ve alışkanlıklarının yanı sıra dağıtımçıların satın alma kararları ile pazarlama tekniklerini de etkilemektedir.

Azerbaycanlı tüketiciler arasında refah düzeyi arttıkça, ülkenin tüketim eğilimleri de bu yönde değişip ürün kalitesi, ambalaj ve paketlenme hizmetleri önem kazanmaya başlamıştır.

İş Kültürü

Azerbaycan'da çalışma saatleri Pazartesi'den Cuma'ya 10.00-18.00 arasındadır. Bazı devlet daireleri Cumartesi günü de açıktır. Azerice (Azeri), Azerbaycan'ın resmi iş dilidir, ancak Rusça da yaygın olarak konuşulmaktadır. Kişisel ilişkiler Azerbaycan ile ticarete önemli rol oynamaktadır. Uzun mesafeli iletişim yerine karşılıklı toplantılar yaparak ilişki kurmak daha etkili olmaktadır. Bu nedenle Azerbaycan'a ihracat yapmak isteyen firmaların güçlü kişisel diyaloglar kurmak ve dağıtım kanallarını oluşturmak üzere ülkeye ziyarette bulunmaları olumlu yönde etkilemektedir. Ancak ticari risk ve hakları hukuki alanda savunma konusunda sorun yaşanmaması açısından ülkede ticari ilişkilere başlamadan önce mutlaka yerel mevzuata hakim bir hukuki danışman ile işbirliği yapmalarında fayda görülmektedir.

Kamu İhaleleri

Azerbaycan'da devlet satın almaları (kamu ihaleleri) konusunda Azerbaycan Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığına bağlı Antiinhişar Siyaseti ve Tüketici Haklarının Korunması Devlet Hizmeti (<http://www.consumer.gov.az/>) yetkili kurum olup, ülkede açılan kamu ihaleleri (<https://etender.gov.az/competition/rfp3kk>) web sitesinde yayımlanmaktadır.

Teknik Engeller

Azerbaycan tarafından dış ticarete uygulanmakta olan teknik engeller hakkında bilgiye (<https://www.teknikengel.gov.tr/ulke/azerbaycan#>) web sitesinden ulaşılabilmektedir.